

Rezolucja 1205: Zagrabione żydowskie dobra kultury. Rada Europy, Zgromadzenie Parlamentarne, 4 listopad 1999

1. Integralną częścią nazistowskiego planu eksterminacji Żydów było zniszczenie żydowskiego dziedzictwa kulturalnego, na które składała się ruchoma i nieruchoma własność stworzona, zebrana i posiadana przez Żydów w Europie.
2. Plan ten pociągał za sobą systematyczną identyfikację, konfiskatę i rozproszenie znaczącej części żydowskiej własności prywatnej i komunalnej.
3. Późniejsze wywłaszczenia i nacjonalizacja własności żydowskiej, zagrabionej bądź nie, przeprowadzone przez władze komunistyczne były bezprawne, jak podobne akty w krajach okupowanych przez Związek Radziecki.
4. Pomimo szybkich działań podjętych po zakończeniu II wojny światowej mających na celu odnalezienie i zwrot zagrabionej własności, jej pokaźna część nie została oddana i nadal pozostaje w gestii prywatnych i publicznych podmiotów
5. W chwili obecnej podejmuje się nową próbę, której wyrazem są konferencje zorganizowane w Londynie i Waszyngtonie, zakończenia tego procesu i doprowadzenia do zwrotu zagrabionej własności żydowskiej zanim nie odejdzie ostatni z żyjących jeszcze dawnych właścicieli.
6. Zgromadzenie RE nie od dziś podkreśla wartość żydowskiego wkładu do kultury europejskiej (rezolucja 885 z 1985 r.), ostatnio wydało też oświadczenie podkreślające znaczenie kultury jidysz (Rekomendacja 1291 z 1996 r). Od szczebla lokalnych gmin po szczebel krajowy i europejski, kultura żydowska pozostaje częścią wspólnego dziedzictwa.
7. Europa, tak jak reprezentowana jest w Radzie Europy, obejmuje dziś szerszą liczbę krajów, w tym Rosję, gdzie zagrabiona własność żydowska nadal znajduje się w stanie rozproszenia.
8. Zgromadzenie RE wyraża przeświadczenie, że zwrot zagrabionych dóbr kultury ich prawowitym właścicielom lub spadkobiercom (osobom, instytucjom lub wspólnotom), albo krajom rodzinnym, jest ważnym sposobem przywracania miejsca kultury żydowskiej w Europie.
9. Niektóre państwa europejskie już poczyniły odpowiednie kroki w tym kierunku, w szczególności Francja i Austria.
10. Zgromadzenie kieruje w stronę parlamentów wszystkich państw członkowskich zachętę do jak najszybszego rozpatrzenia sposobów, jakimi można by zapewnić zwrot zagrabionych Żydom dóbr kultury.

11. Proponuje się rozważyć usunięcie wszelkich barier utrudniających identyfikację, takich jak prawa, regulacje lub praktyki zagrażające dostęp do stosownych danych przechowywanych w rządowych lub publicznych archiwach, oraz do inwentarzy zakupów i sprzedaży, dokumentów celnych i innych dotyczących wywozu lub przywozu. W szczególności od Rosji oczekuje się otwarcia archiwów dotyczących żydowskiego dziedzictwa.

12. Korzystające z funduszy rządowych podmioty, które odnajdą u siebie zagrabione Żydom dobra kultury, powinny je zwrócić. Jeśli dzieła te uległy zniszczeniu lub są nie do odzyskania, a także wtedy, gdy ich restytucja może być niewykonalna, podmioty te zasługują na wsparcie umożliwiające im wypłacenie rekompensaty w pełnej, określonej przez rynek wysokości.

13. Konieczne może okazać się wsparcie restytucji poprzez zmiany legislacyjne, w szczególności mające na względzie:

- i. wydłużenie lub usunięcie statutowych ograniczeń czasowych;
- ii. usunięcie ograniczeń w transferze praw własności;
- iii. spowodowanie nienaruszalności za złamanie taryfy celnej;
- iv. odstąpienie od restrykcji wywozu.

14. Legislacyjne modyfikacje tego typu mogą wymagać zmiany lub uściślenia przepisów określających prawa człowieka w części dotyczącej bezpieczeństwa i zakresu praw własności.

15. Należy także rozważyć następujące możliwości:

- i. gwarancji dla osób zwracających zagrabione Żydom dobra kultury, przed ryzykiem kolejnych roszczeń;
- ii. złagodzenie lub wycofanie obowiązujących dziś zabezpieczeń przed sądową konfiskatą dzieł sztuki oddanych na przechowanie;
- iii. anulowanie nowszych tytułów własności, tzn. praw nabytych po fakcie bezprawnego wywłaszczenia.

16. Zgromadzenie RE kieruje do organizacji pozarządowych, w szczególności do europejskich gmin żydowskich, zachętę do współpracy nad rozwiązywaniem tej kwestii, zarówno na szczeblu krajowym jak i ogólnoeuropejskim. Zachęta ta dotyczy zbadania i wykorzystania pozasądowych form porozumień, takich jak mediacja i opinie eksperckie.

17. Od nabywców i ludzi sztuki winno się wymagać należytej staranności w stosowaniu konwencji z Unidroit dotyczącej skradzionych lub wywiezionych bezprawnie dóbr kultury.

18. Jeśli sprzedawca, agent lub pośrednik zdobędzie wiedzę lub podejrzewa, że dzieło znajdujące się w ich posiadaniu padło ofiarą rabunku, prawo powinno wymagać od nich zatrzymania tego dzieła sztuki w depozycie i powiadomienia stosownych władz; powinno się też nie szczędząc wysiłków odnaleźć i poinformować o znalezisku poszkodowanego właściciela lub jego spadkobiercę.

19. Zgromadzenie RE wzywa do zorganizowania następnej europejskiej konferencji, kolejnej po waszyngtońskiej Konferencji ds. Mienia Przemieszczonego w czasach Zagłady, na której odniesiono by się do kwestii zwrotu dóbr kultury i związanej z tym procesem reformy legislacyjnej.

1. Tekst zaakceptowany przez Komisję Stałą, działającą w imieniu Zgromadzenia, dnia 4 listopada 1999. patrz doc. 8563, raport Komisji ds. Kultury i Edukacji, oprac. p. Zingeris.

(tłumaczenie robocze – Tomasz Kapturkiewicz)

Przekład publikujemy dzięki uprzejmości Fundacji im. Stefana Batorego